

natuur- en recreatieschap
IJsselmonde

VOORDRACHT ALGEMEEN BESTUUR NATUUR- EN RECREATIESCHAP IJSSELMONDE

Onderwerp	:	Plan van Aanpak 'Planmatig beheer Bos en aanpak essentaksterfte
Kenmerk	:	17-2050-11
Bijlagen	:	- 1 -
Besluitdatum	:	7 juli 2017
Vorbereid door	:	C. de Groot / D. van Harten

1. ONTWERP-BESLUIT

Het Algemeen Bestuur wordt gevraagd:

- Kennis te nemen van de voorgestelde gewijzigde (planmatige) aanpak van de bosopstanden om o.a. invulling te geven aan de problematiek van de Essentaksterfte;
- Kennis te nemen van het voorgestelde besluit aan het Dagelijks Bestuur om voor 2017 in te stemmen met het dekken van de totaal benodigde middelen (€ 94.000) vanuit aanwezige ruimte binnen het beschikbare reguliere onderhoudsbudget;
- Kennis te nemen van het voorgestelde besluit aan het Dagelijks Bestuur om voor 2018 en verder de structurele inpassing binnen de meerjarenplanningen Groot Onderhoud mee te nemen in de 4-jaarlijkse herijking van de voorziening Groot Onderhoud.

2. ONDERWERP IN KORT BESTEK

Aanleiding

Vanaf 1 januari 2017 is Staatsbosbeheer, in opdracht van de diverse natuur- en recreatieschappen, verantwoordelijk voor het beheer uit in de schapsgebieden in Zuid-Holland. Het beheer van de bosopstanden is hierin een belangrijk onderdeel. Staatsbosbeheer bouwt hierbij verder op het werk van G.Z-H. De kennis en ervaring van de medewerkers van voormalig G.Z-H in de gebieden wordt gecombineerd met de kennis van bosbeheer die binnen de organisatie van Staatsbosbeheer aanwezig is.

In de jaren tachtig en negentig is, met name in het westen van het land, een fors areaal nieuw bos aangelegd, met als doel het vergroten van het areaal bos in Nederland t.b.v. recreatie en houtproductie. Dit werd sterk gestimuleerd vanuit de Rijksoverheid en kreeg vorm in het Meerjarenplan bosbouw en de programma's 'Recreatie om de Stad' (RodS) en Randstadgroenstructuur. Het was een grote opgave en een forse investering om zoveel nieuw bos te realiseren. Het betekende een sterke impuls voor natuur en recreatie in West-Nederland. Veel van de bossen in de schapsgebieden dateren uit deze periode. Zo ook die van het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde.

Door de veelal voedselrijke gronden waarop ze zijn aangeplant en het hoge aandeel snelgroeïende soorten als wilg en populier, is de ontwikkeling van deze bossen snel gegaan. Het uitvoeren van beheermaatregelen aan een deel van de populierenopstanden is nodig om te voorkomen dat problemen ontstaan met betrekking tot stabiliteit en kwaliteit. Bovendien grijpt de essentaksterfte sterk om zich heen. Deze door een schimmel veroorzaakte ziekte heeft zich van begin jaren negentig vanuit Polen over geheel Europa verspreid. In 2008 is de ziekte voor het eerst in Nederland waargenomen. Nadat het beeld eerst wisselde over de jaren, is de situatie de afgelopen jaren sterk verslechterd. Op basis van ervaringen uit landen waar de ziekte eerder aanwezig was (bijvoorbeeld Denemarken en Polen) wordt verwacht dat 90% van de essen zal afsterven.

Nu de aantastingen toenemen en de vooruitzichten zorgwekkend zijn is ingrijpen onvermijdelijk en wordt geadviseerd de planning voor het bosbeheer voor de komende jaren te wijzigen. Dit

betekent een planmatige aanpak met landelijke focus, gericht op bosverjonging en duurzaam functionerende gemengde bossen. Staatsbosbeheer heeft hiervoor een interne werkgroep in het leven geroepen en zoekt daarnaast actief de samenwerking met haar opdrachtgevers en andere terrein beherende organisaties.

Voorliggend plan van aanpak is een voorstel op hoofdlijnen voor het bosbeheer in de komende zes jaar. Er wordt een aanpak voorgesteld om de gevolgen van essentaksterfte op te vangen en een deel van de populieropstanden te verjongen. Verder wordt het planmatige beheer in de vorm van dunningen toegelicht, inclusief de beoogde wijze van uitvoering van bosbeheerwerkzaamheden.

Bij deze boswerkzaamheden is de inzet van communicatie essentieel. Niet alleen vooraf maar ook tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zal toelichting gegeven worden op de reden voor werkzaamheden aan het bos. Dit gebeurt zowel breed via persberichten maar waar nodig ook specifiek gericht op bewoners of belangenverenigingen binnen het Natuur- & recreatieschap IJsselmonde.

Bosbeheer

Visie en doelstellingen

Bij de planmatige aanpak van het bosbeheer binnen het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde is de recreatieve functie leidend maar wordt ook gekeken naar de aanwezige natuurwaarden. Vanuit het oogpunt van duurzaam multifunctioneel bosbeheer wordt geadviseerd om te streven naar kleinschalig gemengde en rijk gestructureerde bossen waarin de functies recreatie en natuur worden gecombineerd. Daarnaast kan waar mogelijk gebruik gemaakt worden van de opbrengsten vanuit het vrijkomende materiaal om de beheerlasten zo laag mogelijk te houden. Deze opbrengsten worden separaat in beeld gebracht en komen ten goede aan het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde.

Gebiedsontwikkelingen

Voor diverse gebieden van het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde wordt momenteel gewerkt aan gebiedsontwikkelingen zoals de Kwaliteitsimpuls Johannapolder en de Kwaliteitsimpuls Hooge Nesse. Er is zoveel mogelijk rekening gehouden met bekende ontwikkelopgaven en in de komende jaren zal worden ingespeeld op de planning van deze ontwikkelingen.

Planning

De bosobjecten binnen een beheereenheid worden opgedeeld in werkblokken. Op basis van inventarisaties (o.a. op basis van de Bosgroep, uitgevoerd in 2016) is een indeling gemaakt in 6 werkblokken. De volgorde van de werkblokken is bepaald op basis van de effecten van de essentaksterfte en de urgentie tot ingrijpen in populierenopstanden.

Werk blok	(deel)object(en)	Opper- vlakte (ha)	Aandeel hoofdboom- soorten	Jaarschijf
1	Oosterpark, Donckse Velden, Wevershoek en Sandelingen- Ambacht	38,1	44%	2017
2	Zuidelijk Randpark	22,9	26%	2018
3	Vredepolder, Spuiveld- Ziedewijdseland en Kleine Veld	25,7	25%	2019
4	Johannapolder en Rhoonse Grienden	42,9	14%	2020
5	Hoge Veld, Carnisse Grienden en Jan Gerritsepolder	32	14%	2021
6	Polder Buitenland, Veerplaat en De Hooge Nesse	28,5	18%	2022

Een werkblok wordt als één geheel bekeken. Ieder jaar vindt er beheer en daarmee bosonderhoud plaats in een van de werkblokken. In datzelfde jaar wordt het werkblok van het volgende jaar voorbereid. Hierdoor vindt er spreiding plaats in de uitvoering en wordt de impact op de recreatieve beleving zo veel als mogelijk beperkt.

Aanpak gevolgen essentaksterfte

Omdat de conditie van de essen zeer hard achteruit gaat, wordt geadviseerd het gehele areaal aan bosopstanden met es als hoofdboomsoort de komende jaren om te vormen. Dit is van belang uit oogpunt van veiligheid, maar ook nodig om ervoor te zorgen dat op deze plekken binnen

afzienbare tijd weer bos komt. Niets doen en de bomen dood laten gaan op stam is geen optie, omdat er dan bomen over paden, parkeerplaatsen etc. kunnen vallen. Bovendien zal er voor een lange periode geen sprake zijn van bos op deze locaties, omdat bosverjonging niet vanzelf tot stand komt door de sterke concurrentie en het ontbreken van zaadbronnen. Ook zullen de kosten voor herbebossing hierdoor aanzienlijk stijgen.

Voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden zal nog een aanvullende inventarisatie plaatsvinden om de prioritering binnen de opstanden te bepalen. Omdat de es een zeer gewaardeerde boomsoort is die thuis hoort in het Nederlandse landschap, wordt geadviseerd zoveel mogelijk van de vitale (resistente) essen te sparen. Het advies is om langs wegen & paden, routes, parkeerplaatsen, speel- & ligweides en in de omgeving van onroerend goed vanwege het veiligheidsaspect alleen de zeer vitale essen te sparen. Voorts wordt voorgesteld om alle matig tot zwaar aangetaste essen die zich binnen een strook met de breedte van de gemiddelde boomhoogte van dergelijke objecten bevinden te kappen. Binnen de schapsgebieden valt het overgrote deel van het bosareaal in deze laatste categorie, bijna overal zijn immers paden, parkeerplaatsen etc. dichtbij.

Omdat natuurlijke verjonging niet in voldoende mate te verwachten is i.v.m. beperkte beschikbaarheid van zaadbronnen en sterke onkruiddruk, zal de oppervlakte waar de essen zijn gekapt opnieuw worden ingeplant met diverse boomsoorten.

Verjongen populierenopstanden

In de jaren zeventig, tachtig en negentig zijn veel soorten populieren (klonen) aangeplant met een grote diversiteit in eigenschappen. Ter illustratie, in het Purmerbos in Noord-Holland alleen al zijn bijvoorbeeld 15 verschillende klonen aangeplant. Een deel van de klonen heeft minder goede eigenschappen, wat heeft geresulteerd in opstanden met een lagere kwaliteit. Bij deze klonen moet verjongingskap bij voorkeur tussen het 20e en 25e levensjaar plaatsvinden en in sommige gevallen zelfs al na 15 jaar. Dit betekent dat een groot deel van de populierenopstanden nu in korte tijd in de fase van verjongingskap terecht komt.

Overig loofbos

Voor de opstanden met een andere hoofdboomsoort dan es en populier/abeel, wordt het planmatig beheer voortgezet. Dit betekent dat er door middel van dunningen wordt ingezet op verbetering van de bosstructuur. Er wordt gewerkt aan meer variatie in leeftijd en menging van soorten.

Werkwijze bosbeheer

Zoals hiervoor al aangegeven zal communicatie een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding en uitvoering van de boswerkzaamheden. Voordat buiten de bleswerkzaamheden starten (het markeren van bomen) zal eerst gecommuniceerd worden.

In verband met de landelijke essentaksterfte problematiek wordt er bovendien een centrale communicatieaanpak geformuleerd binnen Staatsbosbeheer. Deze zal echter aangevuld worden met lokale, specifiek gerichte toelichting naar bewoners en belangenverenigingen binnen het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde.

Voor de uitvoering van de beheerwerkzaamheden werkt Staatsbosbeheer met een vaste groep aannemers (zogenaamde 'preferred suppliers') vanuit Europese aanbesteding. Deze aannemers hebben ruime ervaring met boswerkzaamheden in de breedste zin op alle type ondergronden en werken volgens de kwaliteitsstandaarden van Staatsbosbeheer. Voorgesteld wordt om het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde hierbij aan te laten haken. Niet al het werk zal door deze aannemers worden uitgevoerd. Er blijft ruimte om kleinschalige en bijzondere werkzaamheden te laten uitvoeren door (kleinere/lokale) aannemers. Er wordt gezocht naar een ideale combinatie. Ook werkt Staatsbosbeheer vaak met groepen vrijwilligers en lokale initiatieven. Hiervoor is voldoende ruimte binnen het reguliere werkproces. Door voor het grootste deel van het boswerk mee te lopen met de boswerkzaamheden van Staatsbosbeheer kan de gewenste kwaliteit van de werkzaamheden goed worden gewaarborgd.

3. VOORAFGAANDE BESLUITVORMING

Niet van toepassing.

4. JURIDISCHE PARAGRAAF

Niet van toepassing.

5. FINANCIËLE PARAGRAAF

Voorgesteld wordt om het totaal benodigde budget van € 94.000,- voor de uitvoering van het onderhoud aan bos van de Jaarschijf 2017 eenmalig te dekken binnen het reeds beschikbare budget voor regulier onderhoud. In 2017 is een onderschrijding te verwachten van vergelijkbare omvang die genoeg ruimte biedt voor dekking van de totale opgave voor bos.

Zoals ook bij de Jaarrekening over 2016 is toegelicht is deze onderschrijding een gevolg van onder andere aanbestedingsvoordeel op de meerjarig regulier onderhoudsbestekken en het nog niet in beheer gekregen hebben van nieuwe gebieden. Voor 2017 is deze situatie vergelijkbaar waardoor ruimte aanwezig is om de noodzakelijke werkzaamheden aan het bos te financieren. Van belang om te vermelden is dat deze onderschrijding niet structureel is omdat vanaf 2018 de grote meerjarige onderhoudsbestekken opnieuw aanbesteed moeten worden.

Zoals eerder toegelicht zal de inbedding van het planmatige onderhoud aan bos via de voorziening groot onderhoud plaats moeten vinden. Binnen de huidige meerjarenplanningen groot onderhoud is het onderhoud aan bos al gedeeltelijk meegenomen. Een deel is budgettair echter momenteel ondergebracht in het reguliere onderhoud. Voor het planmatig uitvoeren van onderhoud aan bossen is financiering volledig vanuit de voorziening groot onderhoud gewenst. Bij de jaarrekening 2014 is besloten om eens per 4 jaar de meerjarenplanning en de voorziening Groot Onderhoud te herijken. Voorstel is om genoemde verwerking mee te nemen in de geplande herijking begin 2018.

6. COMMUNICATIE

Bij de uitvoering van werkzaamheden aan de bospercelen is nadrukkelijk aandacht voor communicatie vooraf en tijdens de werkzaamheden. De communicatie zal een combinatie zijn van een brede vorm van communicatie zoals persberichten gecombineerd met lokale, gerichte aandacht aan bewoners en belangenverenigingen.

7. WIJZE VAN TOTSTANDKOMING

Ambtelijk voorbereid door Staatsbosbeheer.

8. VERDERE PROCEDURE

Bij akkoord wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd (ter kennisgeving) over de voorgestelde aanpak.

Uitvoering van de werkzaamheden 2017 aan het bos zullen waar mogelijk aanvangen in het najaar 2017 en afgerond worden in het winterseizoen 2017/2018.

Hoogachtend,
Namens het Dagelijks Bestuur van het Natuur- en recreatieschap IJsselmonde,

mw. drs. N.E. Kösters
accountmanager